

راهکارهای والدین در تقویت عفت فرزندان در خانواده از منظر

آموزه‌های دینی

صدیقه ناصری^۱

چکیده

همواره حفظ و تربیت فرزندان و نجات آنها از چنگال شیطان و فسادهای اخلاقی وظیفه‌ی الهیست که خداوند بر دوش پدر و مادر قرار داده است. یکی از شاهراه‌های نجات فرزندان از دام‌های وسیع شیطان در آخرالزمان تقویت عفت فرزندان است که اگر این فضیله‌ی اخلاقی در مسیر تربیت به ملکه‌ی اخلاق تبدیل شود بعید است که در مسیر زندگی به بیراهه بروند و تبع آن خانواده‌ها پاکدامن و جامعه از نظر اخلاقی سالم خواهد بود. از این رو هدف از این پژوهش بررسی راهکارهای تقویت عفت توسط والدین است که با روش کتابخانه‌ای سعی شده با محور قرار دادن آموزه‌های دینی موجود، درباره‌ی عفت، راهکارهای مناسب برای والدین پیدا کند و آموزه‌های دینی در این زمینه را کاربردی نماید و از نتایج مهم این تحقیق ارائه‌ی دو محور اساسی برای تقویت عفت است، یکی بیان راهکارهای مناسب برای نقش پدر و مادر به صورت جداگانه و دوم بیان روش‌های متفاوت تربیتی بر اساس توصیه‌های قرآنی و روایی که در متن مقاله به آنها اشاره خواهد شد. از این رو در تحقیق پیش رو راهکارها و روش اجرای راهکارها برای تقویت عفت فرزندان از طرف والدین را به روش کتابخانه‌ای بیان کرده است. والدین که متشکل‌اند از پدر و مادر هر کدام راهکارهای متفاوتی دارند که در این مجال به صورت مجزا به آن پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: راهکار، والدین، تقویت عفت، فرزندان، خانواده.

^۱ دانش‌آموخته‌ی سطح دو، حوزه علمیه‌ی الزهراء (سلام الله علیها)، زرین شهر

مقدمه

خانواده نهاد قدرتمند تربیتی است که والدین و فرزندان در آن به صورت رودررو ارتباط دارند و والدین به عنوان الگوی اصلی فرزندان خود می‌توانند بر احساسات و علایق و گرایش‌ها و شناخت ارزش‌ها تأثیر بسزایی داشته باشند فرزندی که با تربیت درست وارد مسیر زندگی شود می‌تواند ارزش و ضد ارزش‌های اخلاقی را بشناسد و از ضد ارزش‌ها دوری کند و ارزش‌ها را در خود تقویت کند. یکی از مهمترین ارزش‌ها و فضایل اخلاقی عفت می‌باشد که تأثیر بسیار زیادی در زندگی فرزندان چه قبل از ازدواج و چه بعد از ازدواج دارد. والدین به عنوان ایفا کننده‌ی نقش بزرگترین مربی در مسیر تربیت فرزندان مسئولیت عظیمی دارند که نمی‌توانند از زیر بار این مسئولیت شانه خالی کنند باید راه را بشناسند، از راهکارهای مهم این مسیر آگاهی پیدا کنند، روش مناسبی را انتخاب کنند تا بتوانند فرزندان را عقیف و پاکدامن تربیت کنند.

اکنون که در خطرناک‌ترین مرحله از آخرالزمان وجود داریم و از همه جوانب به خصوص فرهنگی مورد تهاجم هستیم وظیفه‌ی والدین برای تربیت فرزندان و نشان دادن نقشه‌ی راه درست به آنها بسیار سنگین و اساسی می‌باشد. مهم‌ترین چیزی که مورد هدف دشمنان برای از بین بردن نظام خانواده هدف قرار گرفته است، از بین بردن عفت و پاکدامنی اعضای خانواده است که بی‌توجهی به آن ضررهای بسیار زیادی به تنه‌ی اصلی جامعه اسلامی وارد می‌کند پس از این رو اهمیت تقویت عفت توسط والدین که فرماندهی اولین سنگر جامعه یعنی خانواده هستند، مشخص می‌شود و هدف از بیان راهکارهای تقویت عفت، ایجاد خانواده‌ی اسلامی و به تبع آن جامعه‌ی اسلامی و ان شاءالله تربیت سربازانی برای حضور در رکاب حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) می‌باشد.

در مورد پیشینه‌ی مسئله‌ی عفت در سوابق علمی آن باید گفت که مقالات و کتاب‌های بسیار زیادی در مورد عفاف و حجاب تا به الان نوشته و تنظیم شده است، از جمله آنها کتاب رویین دژ نوشته‌ی دکتر غلامرضا معینی هادی‌زاده از نشر پیام آزادی در سال ۱۴۰۰ می‌باشد که این کتاب در ۲۳۰ صفحه با عنوان‌های عفاف، عفاف در خانواده شروع به بسط موضوع

عفاف کرده در این کتاب ابتدا انواع عفاف که عبارتند از عفاف فطری و حیا، عفاف چشمی، عفاف فکری، عفاف رفتاری، عفاف گفتاری و شنیداری و عفاف پوششی ذکر شده است و بعد از آن در فصل عفاف در خانواده به موضوع عفاف قبل از ازدواج، عفاف در ازدواج، عفاف در بعد از ازدواج و عفاف در تولد و تربیت فرزند پرداخته است و در آخر نیز نظرات جالب و خاطرات شیرین خوانندگان را بیان می‌کند در این کتاب بیشتر سعی شده که به تعریف و معرفی عفاف پرداخته شود، اما در تحقیق پیش رو با عنایت به شناخت خواننده از معنای کلی عفت راهکارهایی برای تقویت آن توسط والدین را بیان می‌کند.

اثر دیگری که می‌توان نام برد کتاب گلبرگ عفاف است از آقای عبدالحسین حاجی عبدالحسنی که پژوهش قرآنی در حجاب از نشر انتشارات ابوالحسنی در قم تیر ماه ۱۳۹۲ می‌باشد که در ۱۱ فصل به بیان کلیات، پیشینه حجاب، بررسی حجاب در قرآن، حجاب در سنت، فلسفه حجاب، حدود حجاب، رویکردهای متفاوت در مورد حجاب از دیدگاه مفسرین و فریقین، تبیین ماهیت حقیقی زن، خاستگاه انحراف جنسی و آثار فرهنگی و بی‌حجابی پرداخته است. محور اصلی این کتاب مانند بسیاری از آثار بر عفاف و حجاب متمرکز است اما در تحقیق پیش رو سعی ما بر این بوده است که راهکارهای عملی برای والدین را بیان کنیم و نیز در کتاب آیین زندگی از آقای علی اصغر الهامی‌نیا تهیه شده از پژوهشکده تحقیقات اسلامی چاپ الهادی در زمستان ۱۳۹۰ که در هفت فصل تنظیم شده اشاراتی به عفت در آن داریم. ایشان در فصل دوم که نقش اخلاق در زندگی است به بیان مسئله‌ی عفت و راهکارهای تقویت عفت پرداخته است که باز هم بیان راهکارهای تقویت عفت در این تحقیق با این کتاب نیز متفاوت است، چون در این کتاب به صورت کلی یک سری راهکار برای تقویت داده است ولی در این تحقیق به صورت جزئی راهکارهایی که والدین باید انجام دهند تا فرزندان دارای عفت شوند را بیان می‌کند.

و اما اثر حاضر با آثار نام برده متفاوت است زیرا ما در اینجا نگاهمان به تقویت عفت از منظر تکنیکهای تربیتی است و این اثر به منظور تبیین راهکارهای تقویت عفت در پی پاسخ به سوال راهکارهای والدین در تقویت عفت فرزندان در خانواده از منظره آموزه‌های دینی چیست می‌باشد که از این رو راهکارهای مادر در تقویت عفت و راهکارهای پدر در تقویت عفت و بعد از آن روش‌های تربیتی برگرفته از قرآن برای نهادینه کردن عفت در

فرزندان را ذکر می‌کنیم به این منظور سعی بر این داریم که با توجه به آموزه‌های دینی بتوانیم راهکارهای مناسب و کاربردی در این زمینه بیان کنیم.

۱_ راهکارهای مادر در تقویت عفت در فرزندان

با توجه به نقش پررنگ مادر در تربیت فرزندان باید گفت که راهکارهای مؤثری از سوی این فرشته الهی می‌تواند صورت بگیرد که مورد پذیرش فرزندان باشد؛ زیرا اولین نفری که فرزندان در این دنیا با او ارتباط برقرار می‌کنند و در کنار او به آنها احساس امنیت دست می‌دهد و مدت زمان بیشتری را در طول روز کنار او هستند مادر است، در نتیجه مادر محوری‌ترین عنصر در تربیت نسل آینده است و در میان اعضای خانواده بیشترین و مهم‌ترین تأثیرگذاری را دارد.

پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) می‌فرمایند: «با خانواده‌ای شایسته و اصیل ازدواج کنید زیرا

ریشه‌ها به نسل سرایت می‌کند.»^۱ و در قرآن نیز در آیه‌ی ۲۷ و ۲۸ سوره‌ی مریم بیان می‌کند که مادران انبیاء دارای خانواده‌ی اصیل و پاکدامن هستند و در آن عفت و پاکدامنی مادر را مثال می‌زند که در واقع این انتظار می‌رود که از مادری عفیف و پاکدامن فرزندی پاک و عفیف پرورش یابد. این حدیث و آیات بیانگر این است که راه و روش و رفتار مادر چه تأثیر عمیقی بر جان و روح فرزندان دارد و این بیانگر اهمیت ارائه‌ی راهکارهای درست از طرف مادر برای تربیت فرزندان است و تربیت و ویژگی‌های فرزند تا حد زیادی به مادر و تربیت او بستگی دارد.^۲

^۱ ری شهری، گزیده حکمت نامه پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم)، ج ۱، ص ۴۹۳ «تزوجوا فی الهجر الصالحه فان

العرق دسأس»

^۲ منصوری، پژوهشنامه فقهی حقوقی زنان و خانواده، شماره ۱۴

۱-۱_ نوع پوشش مادر

نوع پوشش مادر از دو جهت می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد:

۱- از نظر شرعی. ۲- از نظر تربیتی و روانشناختی.

مورد اول خارج از بحث ماست و نیاز به بسط آن در این مجال نیست اما مورد دوم که بسیار مهم است و مورد توجه ما در تحقیق پیش رو می‌باشد را مورد بحث قرار می‌دهیم. ابتدا مادر باید از طریق رفتار عملی فرزند خود را مورد تربیت قرار دهد و با توجه به هدفی که دارد برای شناساندن موضوعی باید روش درست آن مسئله در رفتار مادر نمایان شود تا در وجود فرزندان هم شکل بگیرد. گاهی گمان می‌کنند فرزندان چیزی متوجه نمی‌شوند ولی برعکس آنها کاملاً الگوبرداری می‌کنند.

پس اولین راه برای اینکه عفت را از نظر تربیت روانی در وجود فرزند نهادینه کرد رفتار مادر در نوع پوشش اوست. توجه نکردن مادر به پوشش خود در برابر فرزندان و در بیرون از خانه نقش بسیار زیادی در پایمال کردن فضائل اخلاقی همچون حیا و عفت و غیرت دارد. فرزندان از والدین خود به خصوص مادر الگوبرداری می‌کنند و این موضوع امری قابل توجه است، نظر به اینکه در آموزه‌های دینی ما حجاب و پوشش مناسب نوعی عبادت و بندگیست پس سبب به دست آوردن بهره‌های مادی و معنوی زیادی از جمله تقویت عفت می‌شود در نتیجه مادری عفیف فرزندان عفیف تربیت می‌کند و مادری که در پوشش خود بی‌عفتی نمود می‌کند خودش نمی‌تواند فرزندان دارای چنین خصوصیتی تربیت کند.^۱

کودکان آنچه را که می‌بینند در حافظه‌ی خود ضبط می‌کنند و روزی همان کار را انجام می‌دهند فرزندان که به دوران بلوغ رسیده‌اند اگر اطرافیان به خصوص مادر حواسش به پوشش خود در برابر او نباشد سبب بلوغ زودرس او شده زیرا نوجوانی که هر روز بدن نیمه عریان مادر خود را می‌بیند زمینه‌ی تحریک جنسی در او سریع‌تر و زیادتر است و در بیرون از خانه همانندسازی می‌کند و این اندام را بر افراد منطبق می‌کند و سبب تحریک و بی‌عفتی او می‌شود این نظر که اگر جلوی فرزند پوشش آزاد داشته باشیم چشم او سیر می‌شود تصویری کاملاً اشتباه است اگر مادر همیشه با پوشش مناسب در مقابل فرزندان خود

^۱ صفی یاری، راز حجاب، ص ۷۹

زن و مرد در نقش پدر و مادر باید بتوانند به خوبی از روش‌های ناب و کامل قرآنی بهره بگیرند و بتوانند به موقع از تمثیل، تشویق، تنبیه، قصه‌گویی، نصیحت و موعظه استفاده کنند و با ایجاد خودشناسی و هویت‌بخشی که به فرزندان خود می‌دهند عزت نفس آنها را بالا می‌برند و در نهایت با تعمیق معارف دینی کار را به پایان برسانند زیرا فرزندانی که به خوبی فلسفه‌ی معارف دینی را بشناسند به آنها پایبند می‌مانند و کمتر در منجلاّب انحراف بی‌عفتی قرار می‌گیرند.

این اثر سعی بر آن داشته تا بتواند راهکارهای مناسبی را به والدین بدهد تا مسیر برای آنها مشخص شود. به نظر شما والدینی که این مسائل را رعایت می‌کنند و فرزند این نعمت الهی را به خوبی تربیت می‌کنند چه پاداشی نزد پروردگار دارند؟ و آیا در این دنیا با چنین تهاجمات فرهنگی رها شدن فرزندی که عفت از ملکات اخلاقی او شده خطرناک‌تر است یا فرزندی که به خوبی ارزش‌ها و ضد ارزش‌ها را می‌شناسد و حاضر نیست عزت نفس خود را برای چیزهای بی‌ارزش زیر پا بگذارد؟

و اما این اثر ذره‌ی کوچکی از دریای عظیم تربیت اسلامی و فضایل اخلاقی دین مبین اسلام می‌باشد. مسئله‌ی عفت در اینجا بیشتر از یک جنبه مورد بررسی قرار گرفت و آن هم از نظر عفت به معنای خویش‌داری و پاکدامنی بود. باید گفت عفت در معناهای وسیع دیگر و ابعاد عظیم دیگر قابل تحقیق و بررسی می‌باشد که پیشنهاد می‌شود در مورد مواردی مانند عفت در کلام، عفت در شکم، عفت در اقتصاد و ... در زمینه‌ی راهکارهای تربیتی کارهای قابل قبولی ارائه داد. و در کلام آخر به والدین می‌گوییم که تأثیر محیط خانه و خانواده بر روی تربیت دینی و به خصوص تقویت عفت بر فرزندان بسیار زیاد است و سعی کنید ارزش‌ها و آداب و فرائض دین را به فرزندان خود بیاموزید و آنها را با این آموزه‌ها بیمه کنید پیش از آنکه گروه‌های منحرف بر شما سبقت بگیرند.

فهرست منابع

*قرآن

*نهج البلاغه

۱- احمدی، علی اصغر، پدر - مادر - معلم من نوجوانم، تهران: پرکاس، چاپ شانزدهم، ۱۳۹۸.

۲- الهامی نیا، علی اصغر، آیین زندگی، قم: زمزم هدایت، چاپ دوم، ۱۳۹۰.

۳- بهشتی، احمد، اسلام و تربیت کودکان، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی شرکت چاپ و نشر بین الملل، چاپ دوم، ۱۳۹۲.

۴- پسندیده، عباس، رضایت زناشوئی، قم: دارالحديث، چاپ سیزدهم، ۱۳۸۹.

۵- پورحسینی، سیدعلی، سی و دو تکنیک در تعلیم و تربیت، مشهد: ضریح آفتاب، بی جا، ۱۳۸۸.

۶- جوادی آملی، عبدالله، مفاتیح الحیاء، قم: اسراء، چاپ صد و شصتم، ۱۳۹۳.

۷- حائری شیرازی، محی الدین، تمثیلات، ج ۱، قم: معارف، بی جا، ۱۳۹۹.

- ۸- _____، _____، راه رشد ۳ الگوی دینی و تربیت کودک و نوجوانان، قم: معارف، چاپ اول، ۱۴۰۲.
- ۹- _____، _____، راه رشد ۴ الگوی دینی و تربیت کودک و نوجوان، قم: معارف، چاپ اول، ۱۴۰۲.
- ۱۰- حاجی آبادی، محمدعلی، درآمدی بر نظام تربیت، قم: المصطفی، بی‌جا، ۱۳۹۴.
- ۱۱- حرعاملی، محمدبن حسن، وسایل الشیعه، ج ۱۵ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۱، قم: مؤسسه آل البیت، بی‌جا، بی‌تا.
- ۱۲- خطیب، مهدی، مهارت‌های زندگی، قم: دارالحديث، چاپ چهارم، ۱۳۹۸.
- ۱۳- دهنوی، حسین، نسیم مهر، ج ۲، قم: خادم الرضا، بی‌جا، بی‌تا.
- ۱۴- ری شهری، محمد، گزیده حکمت نامه پیامبر اعظم (صلی الله علیه وآله وسلم)، ج ۱، قم: دارالحديث، بی‌جا، ۱۳۸۹.
- ۱۵- صدوق، ابوجعفر محمدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، علل الشرایع، ج ۲، نجف: مکتبه الحیدریه، بی‌جا، بی‌تا.
- ۱۶- صفی یاری، مسعود، رازحجاب، قم: نورالسجاد، چاپ دوم، ۱۳۸۹.
- ۱۷- فتحعلی خانی، محمد، آموزه های بنیادین علم اخلاق، ج ۲، قم: المصطفی، بی‌جا، بی‌تا.
- ۱۸- فرهادیان، رضا، آنچه والدین باید بدانند، قم: رؤف، بی‌جا، ۱۳۷۰.
- ۱۹- فقیهی، علی نقی، تربیت جنسی، قم: دارالحديث، بی‌جا، ۱۳۸۷.
- ۲۰- قائمی، علی، تربیت و بازسازی کودکان، بی‌جا: امیری، بی‌جا، بی‌تا.
- ۲۱- قائمی مقدم، محمدرضا، روش تربیتی در قرآن، ج ۱، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ هفتم، ۱۴۰۱.
- ۲۲- کلینی، محمدبن یعقوب، الکافی، ج ۶، تهران: دارالکتب الاسلامیه، بی‌جا، ۱۴۰۷ ه.ق.
- ۲۳- متقی، علاءالدین علی، کنز العمال، ج ۱۵ و ۱۶، بیروت: دارالکتب العلمیه، بی‌جا، بی‌تا.
- ۲۴- مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۳۳ و ۵۸، بیروت: داراحیاء، بی‌جا، ۱۴۰۳ ه.ق.
- ۲۵- مطهری، مرتضی، وحی و نبوت، قم: صدرا، چاپ دوم، ۱۳۵۷.

۲۶- نوری طبرسی، حسین، مستدرک الوسائل، ج ۱۴، قم: موسسه آل البيت (علیم السلام)، بی

چا، ۱۳۶۵.

۲۷- التمیمی، عبدالواحد الامدی، غررالحکم درر الکلم، موسوی، محسن، ج ۲، قم: دارالحديث،

بی چا، ۱۳۸۵.

مقالات

۲۸- رزقی، فاطمه، مهدوی، احمد رضا، «بررسی نقش تربیتی مادر و خانواده در توسعه و

ترویج فرهنگ عفاف»، اولین همایش ملی فرهنگ عفاف و حجاب، بی چا، ۱۳۹۳.

۲۹- علاءالدین، سید محمد رضا، «شیوه های مؤثر برای نهادینه کردن حجاب و عفاف در

کودکان و نوجوانان از منظر قرآن و روایات»، فصلنامه قرآنی کوثر، شماره ۳۷، زمستان ۱۳۸۹.

۳۰- کریمی نیا، مهدی و دیگران، «بازکاوی اهمیت نقش مادر در تربیت دینی دختران»،

مجله پیشرفت نوین در روانشناسی علوم تربیتی و آموزش و پرورش، شماره ۳۵، سال چهارم،

اردیبهشت ۱۴۰۰.

۳۱- گریوانی، مسلم، «روش تعمیق باورهای دینی کودکان و نوجوانان»، فصلنامه علمی و

تخصصی ویژه مبلغان، زمستان ۱۳۸۹.

۳۲- محمدی اشتهااردی، محمد، «غیرت در سیره پیشوایان»، نشریه پاسدار اسلام، شماره،

۲۷۶، ۱۳۸۳.

۳۳- ملکی، پری، «بررسی شیوه های تربیتی و آموزش های خانواده پیرامون نهادینه کردن

حفظ حجاب و عفاف در کودکان و نوجوانان»، کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین،

خرداد ۱۳۹۵.

۳۴- منصوری، زهره، «پژوهشنامه فقهی و حقوقی زنان در خانواده»، شماره ۱۴، بهار ۱۴۰۰.

سایت‌ها

- ۳۵_ سایت حوزه <https://hawzah.net>، پدر و مادر اسوه حسنه‌اند و پوشش والدین فرزند را تربیت می‌کند. تاریخ درج ۱۳۹۴/۵/۱۵.
- ۳۶_ -----، بررسی مشکلات جوانان بحران بلوغ، تاریخ ۱۳۹۰/۸/۸.
- ۳۷_ سایت تبیان https://sricle_tebyan.net، تاریخ ۱۳۹۴/۵/۷.
- ۳۸_ سایت مهر نیوز <https://wwe.mehrnews.com>، جایگاه دختران در آیات و سیره ائمه، تاریخ ۱۳۹۲/۶/۱۶.
- ۳۹_ سایت فارس نیو <https://fars.news>، نقش پدرها در رشد روانی دختران، تاریخ ۱۴۰۰/۳/۲۲.
- ۴۰_ خبرگزاری رضوی، تعمیق معنویت و کاهش آسیب‌های اجتماعی در جامعه با تربیت دینی فرزندان، تاریخ ۱۴۰۱/۵/۳.
- ۴۱_ پایگاه اطلاع رسانی بلاغ نقش خانواده در تعمیق باورهای دینی فرزندان، تاریخ ۱۳۹۹/۹/۱۵.